

Leasan 11: Oisean agus balach a' sealg

Dòmhnall Dòmhnallach (1890-1964) à Àrasaig ag innse naidheachd do Chalum MacIllEathain
(Sgoil Eòlais na h-Alba)

Air a chlàradh ann an 1954

Faid: 00:06:40

<http://www.tobarandualchais.co.uk/gd/fullrecord/31722/1>

Tar-sgrìobhadh

Dòmhnall Dòmhnallach (DD): Dh'fhalbh fear dhiubh, tha iad ag ràdhainn, gu ruige Èirinn, agus tha mi a' smaoinichdainn gur e Oisean a bh' air. Agus thug e treis mhòr dhe thim ann an Èirinn, ach tha e coltach rium nach robh e a' faighinn a leòr ri ithe idir. Bha an duine cho uabhasach agus bha biadh car gann ann, agus cha robh e air a bhiathadh mar a bha e a' cleachdadh. Agus tha an naidheachd a' dol gun tuirt e latha dhe na lathaichean ri gille òg sgairteil a bha a' fuireach làmh ris: "An tèid thu leam dhan bheinn," ars esan, "latha air choreigineach, feuch am faigh mi biadh math," ars esan, "mum fàg mi an saoghal?"

"Thèid," ars am balach.

"Tha seann chù agam fhathast. Cù na Fèinne. 'S e sin a tha an làthair dhen Fhèinn, mi fhèin agus an cù."

"Gasta," ars an gille, "thèid mise leat." Agus bha an gille e fhèin sgairteil. Mach a ghabh iad.

"Uill, innsidh tu dhòmhsa," ars esan, "mar a tha fhios agad, tha mise dall agus chan fhaic mi dad, ach innsidh tu dhòmhsa," ars esan, "dar a chì thu gluasad air fèidh. Agus innsidh tu dhomh dè an coltas."

Uill, thuirt am balach gun dèanadh e sin. Agus thuirt e ris gun robh e a' faicinn feadhainn air ghluasad agus a' dèanadh orra.

"Innis dhomh," ars esan, "dè an coltas agus an seòrsa a th' annta."

'S dh'innis am balach dha.

"Cùm agad an cù. Chan e sin an seòrsa tha bhuam idir."

An ceann treise, chunnaic e feadhainn eile.

“Innis dhomh a-nis dè coltas nam beothaichean a tha thu a’ faicinn.”

’S dh’innis am balach.

“Leig seachad iad,” ars esan, “chan e sin an seòrsa a tha dhìth orm.”

Ach bho dheireadh thall thàinig am buidheann a bha a dhìth air. Uill, an ceann tacain thàinig iad na bu teinne làimh, agus thuirt e ris: “Leig às an cù a-nise.”

’S leig e às an cù, ’s ma leig, rinn an cù sgath.

“Cò meud a tha thu a’ smaoineachdainn,” ars am bodach, ars am fiантаiche, a tha marbh a-nis aige?”

“Tha mi a’ smaoineachdainn,” ars esan, “gu bheil ochd aige.”

“Caisg e, ma-tà.”

Chaisg an gille òg an cù.

“Am beil e a’ teannadh oirnn?” ars am bodach.

“Tha.”

“Dè coltas a’ choin tighinn?”

“Tha e a’ tighinn,” ars esan, “agus a theanga a-muigh, a bheul fosgailte agus a theanga a-muigh.”

“Is olc a rinn thu,” ars esan. “Chaisg thu ro luath e. Bha fear eile aige ri fhaighinn. Innis thusa dhòmhsa,” ars esan, “dar a bhios e a’ teannadh orm.”

Agus bha an cù a’ tighinn agus bha e a’ dol an sàs anns an fhiantaiche. Agus: “Tha e a-nis,” ars an gille òg, “gu bhith agad.”

Agus chuir am bodach a-mach a làmh, agus dìreach dar a bha an cù a’ dèanamh leum air, chuir e làmh a-staigh ann an amhach a’ choin agus thug e a-mach a theanga ’s a mhionach air an dail. Chuir siud crìoch air a’ chù.

“Truisidh tu a-nis,” ars esan, “an t-sealg.”

Agus thruis e iad, agus chaidh iad gu àite sònraichte a bh’ aca airson an cur air dòigh agus am bruich. Ach tha e coltach rium, le gainne bhidhe ann an Èirinn agus nach robh am bodach idir a’ faighinn a leòr bhon chaidh e ann, bha dealgan aige rathad air choreigineach air a chur na bhroinn, agus mu choinneamh a h-uile fiadh a dh’itheadh e, bheireadh e às dealg, airson a stamag, gum biodh an còrr farsainneachd innte. Uill an seo, dar a bha na fèidh air am bruich ’s iad dìreach deiseil airson tòiseachdainn, thuirt e ris a’ ghille: “Nis,” ars esan, “cha chuir thu grèim nad bheul dhiubh gus am faigh mise mo leòr an toiseach.

[Briseadh san teip]

Calum MacIIEathain (CM): Sin sibh, ma-thà. Gus am faigh mise mo leòr an toiseach.

DD: Gheall am balach dha gun dèanadh e mar a thuirt e, agus an sin thòisich am bodach ri ithe na fèidh. Fear an dèidh fir dhiubh chuir e sìos, agus mu choinneamh a h-uile fear a rachadh às an t-sealladh, bha e a' toirt dealg às an stamaig aige. Chunnaic am balach an seo nach robh coltas gun robh gearradh gu bhith aige fhèin, agus dar a bha sia aige air ithe, thòisich e gun fhiosta dhan bhalach¹ air fear ithe e fhèin. Ach dar a bha seo, pìos math dhen fhiadh co-dhiù aig a' bhalach air ithe, thuirt am bodach ris: "Tha fear eile agam ri ithe fhathast."

"O," ars an gille ris, "chuidich mise mi fhìn leis an fhear sin. Chan eil an t-seachd idir gu bhith agad dhut fhèin."

"Nach tuirt mi riut," ars esan, "dar a thòisich mi air an ithe nach robh gearradh agad ri ghabhail dhiubh gus am faighinn-sa an toiseach mo leòr?"

"Thuirt, ach cha robh mi a' faicinn gum biodh e ceart dòmhsa a bhith gun ghearradh idir," ars am balach.

"Is olc a rinn thu," ars am fiantaiche, "ach stiùiridh tu mise dhachaigh bhon a thug thu an seo mi."

Mach a ghabh iad, agus bha am bodach... bha am fiantaiche gu math caomharrach ris.

"Am beil sinn a' teannadh air an taigh a-nise, an t-àite às an d' fhàg sinn?" ars am bodach, ars am fiantaiche.

"Tha."

"Dè an ùine a tha thu... dè an t-astar a tha thu a' smaoineachdainn a tha sinn bhuaithe?"

"O," ars esan, ars an gille, "mu cheud slat."

Agus chuir e mu chuairt agus rinn e grèim air amhaich a' bhalaich, agus thug e às an amhaich e dìreach far an robh e agus cha do rinn e an còrr. Agus sin agaibh mar a dh'fhairich mise an naidheachd.

CM: Glè mhath. [briseadh san teip] ...gur ann aig piuthar... an e piuthar-athar no piuthar-màthar...

DD: Bràthair-màthar dhomh, aig an cuala mi an naidheachd. Ach bha fhios aca oirre uile.

CM: Agus canaidh sinn a-nist an t-ainm a bh' air bràthair ur màthar. An e Dòmhnallach a bh' ann?

DD: Iain Dòmhnallach.

CM: Iain Dòmhnallach. Agus a-nist, a bheil fad ann o dh'eug e?

DD: Mu chuairt air deich bliadhna fichead.

¹ Thathar dhen bheachd gur e am bodach a bu chòir a bhith ann. "...thòisich e gun fhiosta dhan bhodach air fear ithe e fhèin."

CM: Deich bliadhna fichead o dh'eug e. Agus bhiodh e an uair sin mu thrì fichead 's a...

DD: Trì fichead 's a trì.